

RDA-käyttöönoton tuomat muutokset

RDA-koulutus 2.10.2015

Marja-Liisa Seppälä

marja-liisa.seppala[at]helsinki.fi

RDA-käyttönotot Suomessa

- Kansalliskirjasto ja AMK-kirjastot ottavat RDA-säännön käyttöönsä kuvailussaan vuoden 2016 alussa.
 - RDA korvaa ISBD-kuvailusäännöt ja Hakutiedot-oppaan.
 - RDA otetaan käyttöön nykyisissä formaateissa ja järjestelmissä.
- muut Melinda-kirjastot: aikataulu tarkentuu 2015 aikana
- Melindan ulkopuoliset kirjastot: aikataulu auki
- arkisto- ja museosektori ottavat RDA:n käyttöön soveltuvin osin (erityisesti henkilöiden, yhteisöjen ja sukujen kuvailuohjeet) vuoden 2016 alussa

RDAn käyttöönotot maailmalla

- otettu käyttöön jo USAssa, Kanadassa, Australiassa, Britanniassa ja Hollannissa
- otetaan käyttöön v. 2016 alussa saksankielisissä maissa kaikissa kirjastoissa samanaikaisesti
- otetaan käyttöön lähivuosina Ruotsissa, Islannissa (2016), Tanskassa (2016), Norjassa (2016-2017), Tsekeissä (2015) ja Latviassa

Miksi RDA kannattaa ottaa käyttöön

- Ulkomaisen aineiston kuvailussa poimittavat tietueet ovat usein RDA-muodossa, joten RDA:n käyttöönotto vähentää konversioiden tarvetta.
- RDA:n käyttöönotto on nykyisillä tallennusformaateilla helpompaa kuin sen käyttöönotto lähivuosina käyttöön tulevalla uudella tietomallilla.
- MARC-formaattia voidaan muokata rakenteistempaan suuntaan uusien RDA-kenttien käyttöönoton myötä ja tasoittaa näin tietä uudelle tietomallille.

Miksi RDA kannattaa ottaa käyttöön (2)

- Kuvailijan työpintaa (luetteloitikklienttiä) voidaan RDAn myötä kehittää 1960-luvun korttinäkymästä 2000-luvun webbimäiseen näkymään.
- Asiakaskäyttöliittymän ominaisuuksia voidaan kehittää RDAn myötä moniulotteisimmiksi.

Miksi RDA kannattaa ottaa käyttöön (3)

- RDA on yhteinen muistiorganisaatiolle toimijoiden metatietojen osalta. RDA sopii joiltakin osin myös kirjastojen arkisto- ja esineaineistojen kuvailuun.
- nimiauktorisoinnin ja sanastotyön säännöt mukana RDAssa (toisin kuin nykyisissä ISBD-säännöissä) -> kirjastojen helpompi tulla mukaan myös tähän kuvailutyöhön

Miksi RDA kannattaa ottaa käyttöön (4)

- Mitä vähemmän on yhteisiä ”välineitä” (tietojärjestelmä, kuvailuformaatti, luettelointiklientti jne.), sitä tärkeämpää on käyttää metatiedon tuotannossa yhteisiä standardeja (esim. RDAta) yhteentoimivuuden varmistamiseksi.
- Kirjastot, jotka ottavat käyttöön RDA:n samaan aikaan Kansalliskirjaston kanssa (vuoden 2016 alusta), voivat hyödyntää kansallisbibliografisia tietueita jatkossakin.
- Eri säännöillä (ISBD/RDA) tehtyjä tietueita ei voi yhdistää.

Miksi RDA kannattaa ottaa käyttöön (5)

- Nykyisten kuvailusääntöjen (ISBD) kansainvälisen kehitystyön tulevaisuus (IFLAssa) on auki.
- Nykyiset kuvailusäännöt eivät tue uusien (kansainvälisten) tietomallien rakennetta -> Uusi tietomalli (MARCin seuraaja) otetaan käyttöön lähivuosien aikana myös Suomessa.
- Suomen kannattaa olla mukana kansainvälisessä kehityksessä valmiin metatiedon tehokkaan hyödyntämisen ja oman metatiedon näkyvyyden vuoksi.

Kuvailusääntöjen rooli kuvailun muutoksessa

- Ilman kuvailusääntöjä ei voi/kannata kuvailla.
- Kuvailusäännöt määrittävät
 - mitä valitaan kuvailun kohteeksi (entiteetit)
 - mitä kuvailuelementtejä käyttäen kuvailun kohteen ominaisuuksia kuvataan (esim. kustannuspaikka)
 - millaisia ominaisuuksia kuvailuelementteihin merkitään (esim. kustannuspaikka on paikkakunta, ei maa)

Tallennusformaatin rooli kuvailun muutoksessa

- Tallennusformaatti (esim. MARC21) määrittelee
 - missä järjestyksessä kuvailuelementit tallennetaan, esim. että kustannuspaikka merkitään ennen kustantajaa
 - tietuetyypit: bibliografinen tietue, varasto- ja auktoriteettitietueet.
- Yleisimpänä RDA-kuvailussa käytettynä tallennusformaattina on MARC21-formaatti.
 - Odotetaan kansainvälistä RDAn käsittemalliin (FRBR) pohjautuvaa ratkaisua 5 vuoden sisällä.
- Vasta tallennusformaatin muutos mahdollistaa RDAn täysimääräisen hyödyntämisen ja kuvailun ison muutoksen.

Järjestelmän rooli kuvailun muutoksessa

- Tallennusformaatin muutos edellyttää (usein) tietojärjestelmän muutosta.
- Järjestelmän (sisäisen) tietorakenteen on tuettava entiteetti/suhde-rakenteista kuvailua.

RDA-kustannukset kirjastoissa (nykyisillä tallennusformaateilla)

- uusien kenttien ym. piirteiden käyttöönotto kuvailussa
- takautuvat konversiot joihinkin kenttiin
 - toteutetaan keskitetysti
- RDA-kouluttamiseen/ohjeistamiseen osallistuminen
 - 3 koulutuspäivään myös etäosallistumismahdollisuus
- RDA-tekstirakenteen ja RDA toolkit -välineen opettelu
- RDA toolkit -tietokannan lisensointi:
 - alk. 161 euroa/vuosi
 - ks. <http://www.rdatoolkit.org/pricing>

Miksi RDA-suomennos julkaistaan maksullisessa RDA toolkitissa

- käyttömukavuus:
 - Hakuominaisuudet sujuvoittavat 1000-sivuisen sääntötekstin käyttöä.
 - Sääntöteksti ja linjaukset/ohjeistukset mahdollista linkittää toisiinsa.
- RDA toolkitin lisäpalvelut: mm.
 - mappauksiaulukoita (esim. RDA/MARC)
 - työprosessiohjeita, esimerkkejä
 - jatkossa myös välineitä RDA-metatiedon muokkaamiseen linkitetyksi dataksi

Miksi RDA-suomennos julkaistaan maksullisessa RDA toolkitissa (2)

- tekstin integrointimahdollisuus kuvailijan työpintaan:
 - Teksti jäsennetään XML-tagien avulla
- kansainvälisyys:
 - eri maiden käännökset (ja linjaukset) ovat käytettävissä toolkitissa
 - laatukontrolli kansainvälinen kehittämisverkoston myötä

Kommentit ja kysymykset osoitteeseen:
kuvailusaannot-posti [at] helsinki.fi

Lisätietoa:

RDA-tiedotussivut -> googlaa *rda-tiedotus*
(osoite muuttumassa)